

Praćenje, vrednovanje i ocjenjivanje

*Pripremila:
Ornela Malogorski, prof. stručna suradnica pedagoginja
rujan 2024.*

.... svrha vrednovanja nije samo "mjerenje" učeničkih znanja i vještina nego prije svega poboljšanje učenja i razumijevanje nastavnih sadržaja.

Na temelju rezultata vrednovanja donose se odluke koje su važne za učenika te ono zahtijeva puni profesionalni integritet nastavnika i korištenje objektivnih informacija o učenju i učeničkim postignućima.

Učenici uvijek trebaju znati što se od njih očekuje.

Vrednovanje je usko povezano s odgojno-obrazovnim ishodima jer se vrednuje ono što ishod definira da bi učenik trebao ostvariti. Nastavnik na temelju odgojno-obrazovnih ishoda kreira aktivnosti koje moraju biti osmišljene tako da omogućuju ostvarivanje i vrednovanje usvojenosti planiranih odgojno-obrazovnih ishoda.

U suvremenoj nastavi koriste se različite vrste vrednovanja, svaka sa svojim ciljem i ulogom.

O vrednovanju govori Pravilnik o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u osnovnoj i srednjoj školi (Narodne novine 112/2010, 82/2019) koji propisuje, između ostaloga, da tijekom praćenja učenikova razvoja nastavnik u rubriku bilježaka u imeniku upisuje samo ona zapažanja mogu pomoći u konačnome ocjenjivanju uspjeha u nastavnome predmetu, odnosno odgojno-obrazovnome području.

SVRHA (OCJENJIVANJA) VREDNOVANJA (Kyriacou, 1995.)

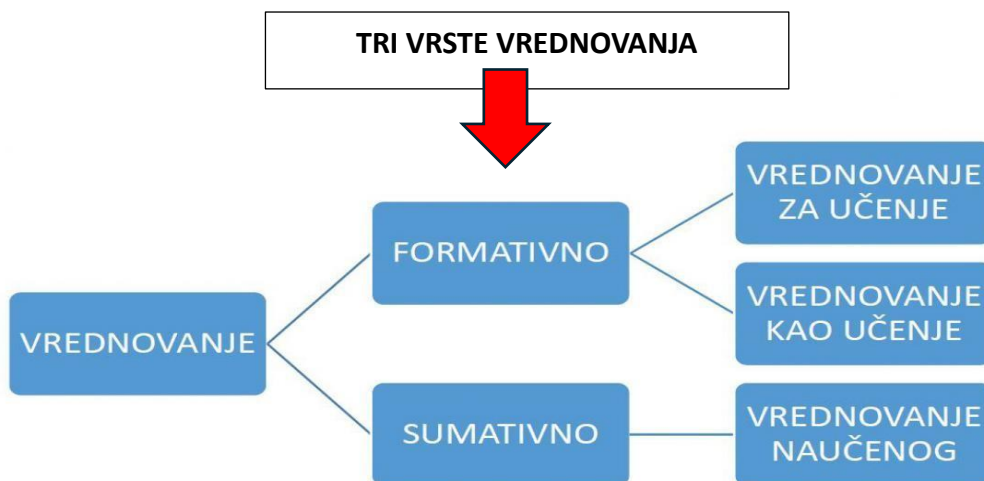
- osigurati nastavnicima povratne informacije o učeničkom napretku
- učenicima osigurati pedagoške povratne informacije
- motivirati učenike
- osigurati evidenciju napretka
- poslužiti kao izraz sadašnjih postignuća
- ocijeniti učeničku spremnost za buduće učenje

Pri svakom vrednovanju treba voditi računa o kriterijima vrednovanja i primjeni različitih metoda vrednovanja da bi svi učenici imali priliku pokazati stečene kompetencije na način koji to njima najviše odgovara.

Vrednovanje se sastoji od sustavnoga procjenjivanja postignuća učenika u odnosu na utvrđene ciljeve uz pomoć posebnih mjerila i standarda.

Potrebno je naglasiti da praćenje i provjeravanje učenika nije samo ocjenjivanje krajnjeg rezultata i uspjeha, već je to proces tijekom kojeg se učenici razvijaju i sazrijevaju. (Kadum – □ Bošnjak, Brajković, 2007)

PRAĆENJE	PROVJERAVANJE	OCJENJIVANJE
Sustavno uočavanje i bilježenje opažanja o postignutoj razini kompetencija	Procjena postignute razine kompetencija u nastavnome predmetu ili području	Pridavanje brojčane ili opisne vrijednosti rezultatima praćenja i provjeravanja

VREDNOVANJE = sustavno prikupljanje podataka u procesu učenja i postignutoj razini odgojno-obrazovnog ishoda (kompetencijama, znanjima, vještinama, sposobnostima, samostalnosti i odgovornosti prema radu) u skladu s unaprijed definiranim i prihvaćenim metodama i elementima.

VREDNOVANJE = EVALUACIJA = VALORIZACIJA

- određivanje vrijednosti, procjena
- određivanje stupnja do kojeg su postignuti ciljevi neke odgojno-obrazovne akcije
- ocjenjivanje koje uzima u obzir uvjete u kojima su postignuti neki rezultati
(V. Andrić, M. Čudina-Obradović "Psihologija učenja i nastave")

OCJENJIVANJE

- brojčano = razvrstavanje u kvalitativne kategorije i pretvaranje tih kategorija u kvantitativne (brojčane) vrijednosti
- ocjena = dogovorena oznaka za određenu kvalitetu znanja
- opisno = opisano što i kako zna/ne zna ili umije/ne umije učenik (kvalitativna analiza)

VRSTE VREDNOVANJA POSTIGNUĆA UČENIKA:

DIJAGNOSTIČKA PROCJENA (inicijalna provjera)

- Prije poučavanja ili obrazovnog razdoblja
- Ispitivanje stečenih kompetencija
- Ispitivanje stila učenja
- Ispitivanje razumijevanja
- Povratna informacija nastavniku za daljnje planiranje
- Ne rezultira ocjenom
- Provodi se kako bi se utvrdila kvaliteta i razina učeničkih predznanja i vještina prije početka procesa poučavanja, utvrđuje se razine predznanja učenika prije obrade određene nastavne teme. Na temelju prikupljenih informacija učitelj prilagođava i planira nastavni proces i svoje poučavanje.

SUMATIVNO VREDNOVANJE

- procjena ishoda učenja / poučavanja
- govori o kvaliteti znanja nakon poduke i kvaliteti poduke
- na kraju obrazovnog razdoblja ili obrade nastavne cjeline

FORMATIVNO VREDNOVANJE (ZA UČENJE I KAO UČENJE)

Formativno vrednovanje ne rezultira ocjenom nego samo bilješkom

- procjena kvalitete procesa učenja/poučavanja
- odvija se za vrijeme učenja i poučavanja
- vrednovanje učeničkih postignuća koje se odvija za vrijeme učenja i poučavanja radi davanja informacija o učeničkome napredovanju i unapređivanja budućega učenja i poučavanja, poticanja učenička na promišljanje o vlastitom radu (samorefleksija), utvrđivanja manjkavosti u učenju, prepoznavanja snaga te planiranja budućega učenja i poučavanja.

KADA? Dijagnostički (na početku) Formativno (u procesu) Sumativno (na kraju)	ŠTO? znanje, procese, vještine, samostalnost, odgovornost
KAKO? Ipsativno (u odnosu na sebe samoga) Kriterijski (u odnosu na postavljene kriterije) Relativno (u odnosu na druge učenike)	ZAŠTO? preduvjet za učenje metoda učenja naučeno/rezultat

VREDNOVANJE

KRITERIJSKO VREDNOVANJE podrazumijeva procjenu o razinama postignuća učenika u odnosu na kriterije vrednovanja ostvarenosti odgojno-obrazovnih ishoda.

KRITERIJSKA RUBRIKA: ANALITIČKA RUBRIKA
HOLISTIČKA RUBRIKA

Rubrika je tablica kriterija postavljenih na nekoliko razina. Koristi se s ciljem donošenja procjena o učenikovom rezultatu ili postignućima. Koristi se uglavnom za vrednovanje složenih aktivnosti ili zadataka poput istraživačkog rada, projekata, problemskih zadataka, rasprava, usmenih prezentiranja, plakata itd.

Rubrika je alat za vrednovanje koji: skraćuje vrijeme potrebno za vrednovanje, omogućava davanje ujednačene povratne informacije učenicima, jasno definira učiteljeva očekivanja od učenika, potiče kritičko razmišljanjem, omogućuje objektivno kriterijsko vrednovanje, unaprjeđuje učenikovo učenje.

Rubrike su organizirane tako da prikazuju kriterije kojima se mjeri kvaliteta ostvarenog, postavljene na nekoliko razina. Razine sadrže opise za svaki nivo napretka. Ti kriteriji izvedbe jasno navode razinu očekivane izvedbe za svaku numeričku vrijednost u rubrici. Navedeni kriteriji mogu pomoći nastavniku u vrednovanju učeničkog rada, dok učenicima pomažu u samovrednovanju i unapređenju razine izvedbe.

ANALITIČKA RUBRIKA (više za formativno vrednovanje, daje jasniju povratnu informaciju)

SASTAVNICE	U POTPUNOSTI	DJELOMIČNO	ZA UNAPRIJEDITI

HOLISTIČKA RUBRIKA (daje općenitiju povratnu informaciju, sumativnog je karaktera te se najčešće koristi za vrednovanje naučenog)

ODLIČAN	OPISNICE
VRLO DOBAR	
DOBAR	
DOVOLJAN	

Vrednovanje obuhvaća tri pristupa vrednovanju:

- vrednovanje kao učenje
- vrednovanje za učenje
- vrednovanje naučenog

1). Vrednovanje kao učenje: Ovaj pristup stavlja učenika u središte procesa vrednovanja. Učenici aktivno sudjeluju u procjeni svog rada i napretka, razvijajući pritom kritičko mišljenje i samoregulaciju uz podršku nastavnika da bi se maksimalno poticao razvoj učenikova samostalnog i samoreguliranog pristupa učenju.

Učenici vrednovanjem uče. Učenici trebaju biti potpuno uključeni i u proces donošenja odluka o daljnjim koracima u učenju nakon vrednovanja.

Koristi se tijekom cijelog nastavnog procesa, kako bi se razvijalo učenikovo samopouzdanje i autonomija. Uključuje:

- Samovrednovanje
- Vršnjačko vrednovanje
- Refleksiju na vlastiti rad

- **Aktivnosti vrednovanja kao učenje:** 3-2-1- aktivnost, grafički organizatori znanja: Vennov dijagram, konceptualna mapa, umna mapa; Igranje uloga, Izlazne kartice, Minuta za kraj, DZ, Oluja ideja, Skica, Slagalica, Kviz, Palčevi

PRAĆENJE VREDNOVANJA ZA UČENJE: Osmisliti sustav, bilješke tijekom promatranja učenika, praćenje pojedinih učenika tijekom sata, kratki zapis, jedan segment vrednovanja, liste za procjenu

POVRATNA INFORMACIJA: DOBRA I LOŠA

DOBRA:

- Jasno se izražavaš, nastoj promijeniti redoslijed riječi u rečenici
- Odličan odgovor, provjeri zareze
- Lako uočavaš dinamiku i tempo, ali trebaš uvježbati prepoznavanje boje tona - Provjeri usklađenost mjernih jedinica pri računanju
- U raspravi poveži teorijsko znanje s rezultatima istraživanja

LOŠA:

- Dobro napravljeno
- To moraš promijeniti
- Poradi na pisanju
- Više slušaj glazbu...

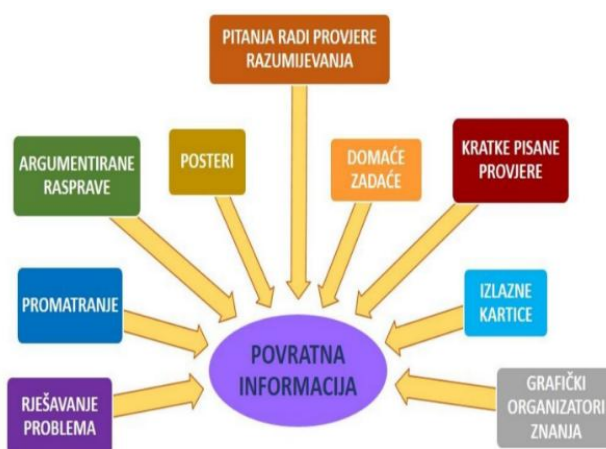
AKTIVNOSTI VREDNOVANJA KAO UČENJE

UČENIK OSOBNO	DRUGI UČENICI	NASTAVNIK
<ul style="list-style-type: none"> - Odluka o strategijama učenja - Liste za samoprocjenu (prema uputi nastavnika) Semafor - Analitičke rubrike (prema uputi nastavnika) 	Vršnjačko vrednovanje -poželjni isti načini i postupci kako bi se povratne informacije mogle usporediti	Nastavnik: ako je potrebna podrška učeniku Moderira i pojašnjava pristupe i metode te pomaže učeniku da razumije povratnu informaciju

2). Vrednovanje za učenje služi unapređivanju i planiranju budućega učenja i poučavanja. Nastavnik prikuplja informacije i dokaze o tome što učenici znaju i ne znaju kako bi prilagodio nastavu njihovim potrebama, odnosno interpretira prikupljene informacije radi unaprjeđenja procesa učenja samih učenika, te poučavanja nastavnika. Naglasak je na procesu učenja. Koristi se tijekom nastave, kako bi se prilagodila nastavna metoda potrebama učenika. Ne rezultira ocjenom. Provodi se redovito i nenametljivo. Razvija motivaciju za učenje, samopouzdanje i sliku o sebi, unaprjeđuje kompetenciju učiti kako učiti.

Uključuje:

- Različite oblike formativnog vrednovanja (npr. kvizove, zadatke, prezentacije)
- Davanje povratne informacije učenicima

- **Povratne informacije:** Liste za procjenu, rubrike, izvještaji o provedenom istr., crteži/modeli, praktični rad, pitanja i odgovori, igre za učenje, stripovi, grafički organizator, domaća zadaća, kviz poster/plakati/prezentacije/seminarski rad, izlazne kartice, radni listići, rješavanje problema, rasprave.

OSVRT NA POSTIGNUĆE (bilješke o napretku učenika)

- a) istaknuti ŠTO je dobro
- b) navesti ŠTO treba unaprijediti/poboljšati
- c) predložiti STRATEGIJE za napredovanje

3). Vrednovanje naučenog: Ovo je tradicionalniji pristup koji se koristi za ocjenjivanje konačnog postignuća odnosno razine postignuća učenika. Vrednovanje za učenje i vrednovanje kao učenje ne rezultiraju ocjenom, nego kvalitativnom povratnom informacijom. Koristi se na kraju određenog razdoblja učenja, kako bi se utvrdila konačna razina postignuća.

Uključuje:

- Sumativne provjere znanja (npr. ispiti, završni radovi)
- Djelomično ili potpuno formiranje konačne ocjene

KARAKTERISTIKE KVALITETNOG VREDNOVANJA UČENIČKIH POSTIGNUĆA I NAPREDOVANJA:

- valjanost • pouzdanost • pravednost • objektivnost • osjetljivost • praktičnost i ekonomičnost • pozitivan utjecaj

Zašto je važno razlikovati ove vrste vrednovanja?

- **Sveobuhvatnost:** Kombinirajući različite pristupe, nastavnici mogu dobiti potpuniju sliku o učenikovom znanju i vještinama.
- **Motivacija:** Uključivanje učenika u proces vrednovanja povećava njihovu motiviranost i odgovornost za vlastito učenje.
- **Napredak:** Redovito prikupljanje podataka o učenikovom napretku omogućuje učiteljima da pravovremeno interveniraju i pruže potrebnu podršku.

PRISTUP	VREDNOVANJE ZA UČENJE	VREDNOVANJE KAO UČENJE	VREDNOVANJE NAUČENOG
TKO?	nastavnici	učenici	nastavnici
KADA?	tijekom učenja i poučavanja	tijekom učenja i poučavanja	nakon učenja i poučavanja
KAKO?	različite formativne metode poput izlaznih kartica, promatranja	različite formativne metode samovrednovanja	različite sumativne metode poput pisanih i usmenih provjera, praktičnih radova
ZAŠTO?	omogućuje unapređenje učenja i poučavanja	omogućuje razvoj samoreguliranog pristup	daje procjenu postignute razine
KOME?	učenicima, roditeljima, nastavnicima	učenicima	učenicima, roditeljima, nastavnicima, stručnim suradnicima

Vrednovanje kao učenje - primjer skale procjena

	Stavi kvačicu
Mogu samostalno odgovoriti na sva pitanja.	
Odgovor mogu oblikovati uz pomoć nastavnika.	
Na satu sam bio motiviran učiti i surađivati.	
Motivacija mi je bila dijelom slaba i nisam stalno surađivao.	
Nisam uopće bio motiviran učiti i surađivati.	
Sve što smo na satu učili bilo mi je jasno i razumljivo.	
Djelomično mi je bilo jasno.	
Nije mi bilo jasno niti razumljivo.	

Primjer opisnog praćenja

Znanje i sposobnosti	Učenik je izvrsno interpretirao lektiru, razlikuje glavne i sporedne likove te uočava njihove osobine.
Osvještavanje procesa i stilova učenja	Jasno i izražajno čita dramski tekst na glas. Vrlo uspješno na kratkom filmu prepoznaje bitne pojmove filmskog jezika.
Stvaranje zajednice učenja, izražavanje stavova i iskustava	Učenik redovito piše domaće zadaće te je izrazito zainteresiran za čitanje poezije. Rado sudjeluje u analizama lirskih pjesama.

ili

Ocjene škole		
12.02.2015.	Četvrta pisana provjera znanja - bodovi 0/22	1
26.03.2015.	Peta pisana provjera znanja- bodovi 0/25	1
Zalaganje		
Datum	Bilješka	Ocjena
23.04.2015.	odnos prema radu, ne piše domaće zadaće	1
Bilješke nastavnika		
Datum	Bilješka	
18.02.2015.	iz sata u sat ometa nastavu i ne sluša upozorenja	
20.02.2015.	19.2. nema Dz	
09.03.2015.	zadnjih desetak minuta drugog sata matematike viđen da piše po zidu učionice, kako sam na svoje oči to vidjela upozorila sam ga no on se odmah počeo derati da to nije istina(rekao mi je marš, i da ne znam predavati jer ima puno jedinica) -	

Primjeri vrednovanja

Primjeri bilješki o odnosu prema radu:

Samostalno i redovito ispunjava svoje obveze (npr. pisanje/čitanje zadanog tijekom sata, praćenje tijekom nastavnog procesa, pisanje domaće zadaće).

Aktivno sudjeluje tijekom nastavnog sata (npr. brzo rješava postavljeni problem, logički donosi zaključke, u radu u skupini djeluje inicijativno, pokazuje dobre organizacijske sposobnosti tijekom samostalnog/timskog rada).

Preuzima odgovornost i izvršava dodijeljeni zadatak tijekom samostalnog/ timskog rada. Tijekom samostalnog/timskog rada pokazuje nesigurnost.

Povremeno ne ispunjava dodijeljene zadatke tijekom samostalnog/ timskog rada.

Vrednuje svoj rad objektivno, uviđa prednosti i nedostatke te predlaže načine svog napretka u nastavnom procesu.

Primjeri povratnih informacija u svrhu vrednovanja za učenje i vrednovanja kao učenje:

Učenik pokazuje činjenično znanje, ali ne i razumijevanje i povezivanje koncepata; u svrhu poboljšanja savjetuje se izrada npr. umnih mapa i/ ili grafičkih prikaza čime bi se potaknulo shvaćanje i međusobno povezivanje pojedinih segmenata gradiva.

Učenik povezuje činjenice i točno formulira objašnjenja. Ali zbog nedostataka u poznavanju pojedinih segmenata gradiva, nedostaje potpuno razumijevanje sadržaja u cjelini; u svrhu

poboljšanja savjetuje se pristup određenim dijelovima gradiva na način koji učeniku više odgovara (npr. digitalni umjesto tiskanog medija) te neke od mnemotehnika.

Učenik uspješno povezuje pojmove, sposoban ih je objasniti te interpretirati rezultate kao što je npr. tijekom istraživačkog rada. Ali u zaključku ne povezuje pretpostavku, provedbu i dobivene rezultate; u svrhu poboljšanja savjetuje se mentoriranje, ciljano vođenje kroz pojedine korake kako bi se povezalo stečeno znanje i u skladu s tim donio odgovarajući zaključak.

Primjeri mogućih ocjena, odnosno opisa razina ostvarenosti

1	2	3	4	5
nedovoljan	dovoljan	dobar	vrlo dobar	izvrstan
Loše	Ispod prosjeka	prosječno	Iznad prosjeka	izvrsno
ne zadovoljava postavljene standarde	približava se postavljenim standardima	zadovoljava postavljane standarde		nadmašuje postavljene standarde

Zaključak

Razumijevanje različitih vrsta vrednovanja ključno je za učinkovito poučavanje i za stvaranje okruženja u kojem će učenici uspješno učiti i razvijati potrebne kompetencije za budućnost.

U rubriku "Bilješke"

- ne upisivati primjedbe o vladanju učenika
- ne upisivati samo nazive nastavnih tema i broj postignutih bodova (IZBJEGAVATI KRATICE)
- treba paziti na zaštitu podataka o djetetu (PROFESIONALNA TAJNA, ETIČKI KODEKS)
- izostanci učenika - u RAZLOG IZOSTANKA ne pisati dijagnozu (dovoljno je napisati BOLEST, OBITELJSKI RAZLOZI...)
- u jednom mjesecu ne treba provjeravati učenika svim oblicima, ALI SE OCJENA NE MOŽE ZAKLJUČITI AKO UČENIK NIJE OCIJENJEN IZ SVIH ELEMENATA

Literatura:

- Greene, B. (1996), Nove paradigme za stvaranje kvalitetnih škola. Zagreb: Alinea.
- Gudjons, H. (1994), Pedagogija: temeljna znanja. Zagreb: Educa.
- Jensen, E. (2003), Super-nastava. Zagreb: Educa
- Jurić, V. (2005), Kurikulum suvremene škole. Pedagogijska istraživanja, 2 (2), 185 – 198.
- Jurić, V. (2007), Kurikulum suvremene škole. U: Previšić, V. (ur.), Kurikulum: teorije, metodologija, sadržaj, struktura. Zagreb: Školska knjiga, atr. 217 – 265.
- Matijević, M. (2004), Ocjenjivanje u osnovnoj školi. Zagreb: Tipex.
- Matijević, M. (2005), Evaluacija u odgoju i obrazovanju. Pedagogijska istraživanja, 2 (2), 279 – 298.
- Meyer, H. (2002), Didaktika razredne kvake. Zagreb: Educa.
- Mušanović, M. (2005), Razvoj kurikuluma temeljenog na obrazovnim ishodima. Radni materijal Trećeg susreta pedagoga Hrvatske u Opatiji. Zagreb: Hrvatski pedagoško-književni zbor Mužić, V., Vrgoč, H. (2005), Vrijednovanje u odgoju i obrazovanju. Zagreb: Hrvatski pedagoško književni

zbor. Palekčić, M. (2005), Utjecaj kvalitete nastave na postignuća učenika. Pedagogijska istraživanja, 2 (2), 209 – 233.

Pavić, S. (2013.). Vrednovanje: Ususret novim promjenama – Assessment: Embracing new challenges. Aberdeen, Scotland: Inspired by Learning.

Pravilnik o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u osnovnoj i srednjoj školi.

Narodne novine, br. 112/2010, 82/2019. [pročišćeni tekst] Dostupno na:

<http://www.propisi.hr/print.php?id=10606> Preuzeto u studenom 2024.

Terhart, E. (2001), Metode poučavanja i učenja. Zagreb: Educa

Vrednovanje učenika u nastavnom procesu, https://www.profil-klett.hr/sites/default/files/files-upload/vrednovanje_ucenika_u_nastavnom_procesu.pdf, pristupila siječanj 2024.